

• Jameah (Society) Iranian Independent Daily •

نگاهی به کتاب «از پایان تا آغاز» آغاز و از آغاز تا پایان»

نویسنده: دیوید بال
ترجمه: محمود کریمی حکاک

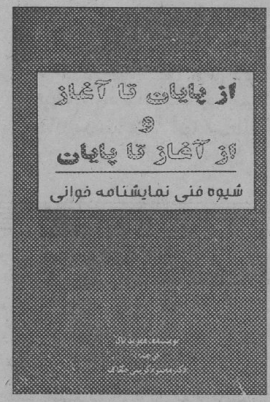
فن نمایشنامه خوانی

احمد رضا قربانی

اشاره:

کمبود منابع نظری درباره تئاتر معاصر از جمله کاستی‌های تئاتر کشور است. در این زمینه تاکنون کتاب‌هایی ترجمه و تألیف شده است که به لحاظ کمیت و کیفیت پاسخگوی تمامی خواسته‌های دانشجویان و علاقه‌مندان تئاتر نبوده است. این کمبود به‌ویژه در بخش ترجمه متون پایه‌ای تئاتر، بیشتر به چشم می‌خورد. از این پس قصد داریم با معرفی کتاب‌های معدودی که در زمینه مباحث نظری تئاتر تألیف و ترجمه شده است، این مهم را مورد توجه قرار دهیم تا از این رهگذر هم علاقه‌مندان تئاتر، چنین آثاری را بشناسند و هم پژوهشگران و مؤلفان نسبت به این کاستی مسئولیت بیشتری را احساس کنند.

گروه هنر و ادب

آن بهره‌ها ببرند. عنوان «از پایان تا آغاز» از آغاز تا پایان» بر این مبنا نهاده شده که با آوردن اصول بدیهی و معمول تحلیل نمایشنامه، ذهن کنجکاو و جست‌وجوگر هنرمند را به این سمت بکشاند که از دیدن یک نمایش، بدون خواندن نمایشنامه‌اش، می‌توان فراز و فرود و کاستی‌ها و قدرت‌های آن را پیدا کرد و یک بار دیگر بر سپیدی ذهن، آن را تحریر کرد. همچنین می‌توان بر این فرض که اگر نمایشنامه‌ای پیچیده و معماگونه و به ظاهر تحلیل‌ناپذیر خوانده شد، اجرای آن دیده شد، بتوان شرح به ظاهر مشکلات دست‌نیافتنی به تحلیل آن را، به جای آن که از ابتدا به انتهای اثر پی بگیریم، از انتها و پایان‌بندی اثر به درآوریم و به آغاز آن برسیم! این دقت به خواننده کمک خواهد کرد که عمل نمایش درحال مطالعه را، در معیار عظیم دنیای آن، روشن‌تر ببیند.

کتاب مذکور را «محمود کریمی حکاک» مدرس دانشگاه‌های تئاتری ایران، به فارسی برگردانده است. مترجم که به نیکی بر ارزش‌های این کتاب واقف بوده، با ترجمه‌ای روان و پخته به این کار دست زده است. پروفیسور دیوید بال استاد نمایشنامه‌نویسی، بازیگری، تاریخ تئاتر و ادبیات نمایشی دانشگاه «کارنگی - ملون» و مدیریت هنری «پیتزبرگ‌متر و پالتین استیج کمپانی»، از جمله نمایشنامه‌نویسان و کارگردان‌های برجسته تئاتر آمریکاست که کتاب حاضر را براساس مطالعه و موشکافی دقیق صدها نمایشنامه، از هر سبک و دوره‌ای، تنظیم کرده است. وی حواصل تجربه‌ها و تحقیق‌های خستگی‌ناپذیر خود را در دورانی که به عنوان مدیر ادبیات دراماتیک تئاتر «کاتری» در هر سال مسئولیت تجزیه و تحلیل ده‌ها نمایش را به‌عهده داشته، بر صفحه کاغذ آورده است تا استفاده‌کنندگان حقیقی و هنرمندان واقعی تئاتر از

بعد از اثر، تأثیر ماندنی و فراموش‌نشدنی خود را می‌گذارد. ساختار نمایشنامه عبارت از پدیده‌ای در حال جریان است که پیوسته بر مخاطب، کنش و یا حرکت دفعی و پویای خود را منتقل کرده، به او تجربه‌ای تازه از هزار اتفاقی می‌دهد که ممکن است نظیرش را تا به آن مدت دیده، ولی هرگز این‌گونه متأثر و ناآرام نشده است. «شیوه فنی نمایشنامه‌خوانی» مهارت‌های لازم فردی را برای علاقه‌مندان تشریح کرده و نشان می‌دهد که چرا نمایشنامه با آثار دیگر ادبی متفاوت است و چون تفاوت دارد، باید دارای ویژگی‌هایی باشد که نتوان بدون آن ویژگی‌ها بر آن نام نمایشنامه گذاشت. شناخت این اثر ادبی، هنرمند را کمک می‌کند تا بتواند کاستی‌های بارز یک نمایشنامه را تشخیص داده و برای اجرا، در رفع آن بکوشد. یا اگر قابل رفع نبود، آن را کنار بگذارد و در پی اثری دیگر باشد.

یادداشت‌های تشریحی و بسیار روان خود، ثابت می‌کند همه مشکلات این دسته از هنرمندان زمانی روی می‌دهد که بلد نیستند یا نمی‌دانند یک نمایشنامه چیست و اصلاً چگونه خوانده و فهمیده می‌شود! او همچنین روشن می‌کند که نمایشنامه خواندن با مطالعه روزنامه، شعر، داستان و هر چیز خواندنی دیگر بسیار متفاوت است. و این تفاوت درست از جایی آغاز می‌شود که بدانیم «ساختمان ادبی» یک نمایشنامه آنها با هدف و انگیزه نمایاندن عمل، حرکت و جاری شدن یک سلسله اتفاقات صورت می‌گیرد و در نهایت ساختاری کاملاً متضاد با داستان یا نقل و گزارش از یک اتفاق یا مجموعه‌ای از اتفاق‌ها دارد، منظور از «ساختمان ادبی» همانا چگونگی شکل ابرساز و قطعه‌های تشکیل‌دهنده یک اثر است. حال آن که ساختار به معنای کارکرد یک بافت کلی است که از درون یک اثر آغاز می‌شود و تا دورترین فاصله

«از آغاز تا پایان و از پایان تا آغاز» مجموعه یادداشت‌های یک آدم ناآرام و عاشق و وقف تئاتر است. کسی که آنقدر کار کرده و به درودیوار خورده که حالا به سادگی، اعتراف‌نامه خود را نوشته و گفته است که چگونه یک شیفته تئاتر برای رشد و تعالی زمین می‌خورد، طرد می‌شود و عاقبت برمی‌خیزد و همه دورش جمع می‌شوند. این تغییر و تبدیل، نه به معنی شهرت‌طلبی و شیفتگی در برابر مطرح شدن است، بلکه به علت سازندگی، تحول و تکامل و یک اتفاق در حال جریان مثبت و لذت‌بخش خواهد بود. روی سخن با آنسانی است که از خاستمترین تجربه‌های اولیه در تئاتر تا به امروز که مویی سپید کرده‌اند، نام خود را کارگردان تئاتر گذاشته‌اند و یا گمان کرده‌اند بازیگر، طراح صحنه و موسیقی‌ساز موفق در تئاتر هستند.

پروفیسور «دیوید بال» نویسنده «جسور و تجربه‌گر این کتاب، در